

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA TA'LIM-TARBIYA AN'ANALARI

Qahhorova Sadoqat Madaminovna

*O'zbekiston Respublikasi Farg'ona viloyati
Oltiariq tumani 42-umumta'lim maktabi o'qituvchisi,*

Egamberdiyeva Sevaraxon Madaminovna

*O'zbekiston Respublikasi Farg'ona viloyati
Oltiariq tumani 18-umumta'lim maktabi o'qituvchisi*

Anotatsiya: maktab ta'limida ta'lim -tarbiya an'analari xususida, o'tmishdagi buyuk allmalarimiz xususida gap ketgan. Ularning ibratli hayot yo'llari namuna sifatida ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: buyuk shaxslar, xalq madaniyati, voqea -hodisalar, xalqimizning mard va qahramon farzandlari, teran fikr, zukkolik

Shunday shaxslar bo'ladiki, ilm-fanning turli sohalarida qalam tebratib, xalqning ma'rifiy- ma'daniy o'sishiga salmoqli ta'sir ko'rsatuvchi, uning tarix soxasida kimligini ko'rsatuvchi asarlarlar yozib qoldiradilar. Ular xalqning madaniyat xazinasida nyob, nodir boylik bo'lib sanaladi va bir umr ash'yoviy dalil sifatida xizmat qiladi. Yana bir xil shaxslar bo'ladiki, ular hech qanday narsa yozib qoldirmaydi. Hayoti turmush lavhalarini, bosib o'tgan yo'li manzaralari, yashash tarsi va manzaralari, tajribalari, jamiyatda tutgan o'rni va mavqeyi, el-u yurtida qozongan obro'- e'tibori va bunga sabab bo'lgan omillar, voqea va hodisalar ta'lim va tarbiya vositasi sifatida xizmat qilishga qodir hisoblanadi. Tarix sahifalariga nomi zarhal harflar bilan yoziladigan ana shunday buyuk ba suyuk shaxslar haqida qancha gapirsak ham shuncha ozdek tuyulaveard.

Buyuk shaxslar hayotiga razm solar ekanman, ulardagi aql-u donish, sabr va matonat, zukkolik, teran fikrlash kabi ko'plab ijobiy xislatlarini ko'rib, ochg'li haron qolaman. Ular o'rgatgan o'gitlarni hayot tarzimi davomida qo'llashga, bo'lishimiz shubhasiz.farzandlarim va o'quvchilarim qalbida shu ezgu fazilatlarini shakllantirishga astoydil harakat qilaman. Tarixga nazar solar ekanman, buyuk shaxslarning har sohada o'ziga xos hayot va ilm maktablarini yaratib ketganliklarini guvohi bo'lishimiz shubhasiz.

O'zbek xalqi entikib kutgan mustaqillik ayyomi qalblarimizga bir olam quvonch olab kirish bilan birgalikda bizning buyuk o'tmishimiz tarixiy boy an'analalarimiz xususida ham keng va atroflicha tahlil va xulosa chiqarish imkonini yaratib berganligi ayni haqiqat desam aslo mubolag'a qilgan bo'lmayman.

Bu xalqimizning qaramlikdan ozod bo'lib, mustaqillik erishish shodiyonasidir. O'tmishda ota-bobolarimiz, buyuk allomalarimiz, uksak ma'rifat sohiblari baxt-saodatini ozodli, erkinlikda ko'rishganlar, shuningdek vatan va xalq istiqboli, baxtiyor

tumush, fan va madaniyat taraqqiyoti bilan bevosita bog'liq ekanligi haqida ta'lim berganlar.

Zotan ta'lim-tarbiyada hikmat ko'p. Shuning uchun Al- Xorazmiy, Al-Farg'oniy, Al-Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Az- Zamahshariy, Imom Buxoriy, Ulug'bek, Alisher Navoiy singari ko'plab daholar ilm va fan, adabiyot va san'at, umuman madaniyatni rivojlantirishga beqiyos hissa qo'shganlar.

Xalqimizning mard va qahramon farzandlaridan Jaloliddain Mangberdi Xorazmshox, Amir Temurlarning hayoti, ularning bosib o'tgan yo'llari, butun faoliyati buguhgi va kelgusi avlodlar uchun ibratli ekanligini hamisha yodimizda tutishimiz lozim deb o'ylayman. Chunki o'sha fan arboblari-yu, xalq qahramonlarining faoliyati har tomonlama tahsinga sazovor, tarbiyaviy ahamiyatga egadir.

Yuqorida zikr qilingan, ta'kidlab o'tilgan buyuk va suyuk Inso ijtimoi nlarining merosi ilmiy- nazariy jihatdan ozmi- ko'pmi o'rganilishi, albatta, yosh avlod uchun juda katta yutuq hisoblanadi. Biroq o'sha merosning pedagogik qirralari atroflicha, mukammal tadqiq qilinmadi, desak yanglishmagan bo'lamiz, nazarimda. Xolbuk, endigina mustaqillikka erishgan paytlarimizda xalqimiz mafkurasini puxtaroq tarbiyalashda ilmiy va madaniy an'analar, urf- odatlar. Milliy qadriyatlarni keng ko'lamda targ'ib va tashviq etish nihoyatda muhim vazifalardan biri sifatida e'tirof etilgani barchamizning yodimizda bo'lsa kerak, to'g'rimi? O'zini millatparvar va xalqparvar deb hisoblagan har bir ziyoli xuddi shu narsaga e'tiborini qaratgani ham yodimizdan also chiqqan emas deb umid qilaman. Har bir ijtimoiy tuzum kelajagi, insoniyat istiqboli, kishilarnig hayo va turmush darajasi fan va turmush darajasi bilan bevosita bog'lidir. Fan va madaniyat rivojlanishi ta'lim-tarbiya ishlarining qay yo'sinda olb borilishidan kelib chiqadi. Bu falsafiy aqida davlat ahamiyatiga ega bo'lgan ijtimoiy qonuniyat hisoblanadi.

O'zbekston mustaqillika erishgandan keyin ta'lim- tarbiya sohasida, milliy axloq- odobni qayta tiklash borsida, milliy urf- odatlar, turli- tuman an'analarni joy-joyiga qo'yish, milliy qadriyatlarimizni yanada rivojlantirish xususida juda keskin va buyuk burulishlar bo'lgani barchamizga juda ham yaxshi ma'lum. Biz yuqorida qadriyat so'zini tilga oldik, bu kehg qamrovli, purma'no, hikmatli so'zdir. Zotan, o'z qadrini bilmagan kishiga gapirish behuda. Unday inson boshqalar qadriga ham yetmasligi tabiiy bir xol hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Komiljon Hoshimov, Safo Ochil "O'zbek pedagogikasi antologiyasi", Toshkent O'qituvchi nashriyoti 2020

2. R. Ishmuhammedov, M. Yuldashev, "Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar" 2014

BIOLOGIYA FANIDA RUS TILIDAN FOYDALANISH METODLARI